הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר טהרה

אור שמח על משנה תורה, הלכות שאר אבות הטומאות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות שאר אבות הטומאות

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-שאר-אבות-הטומאות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ה 4
הלכה ח 5
פרק ג 6
הלכה א 6
הלכה טז 7
פרק ד 7
הלכה יב 7
פרק ה 7
הלכה א 7
הלכה י 8
הלכה טו 8
הלכה טז 9
פרק ו 10
הלכה ד 10
הלכה ה 11
פרק ז 11
הלכה ב 11
הלכה ה 11
פרק ח 11
הלכה ג 11
הלכה ח 12
הלכה י 13
הלכה יג 14
פרק ט 14
הלכה א 14
פרק י 15
הלכה ד 15
פרק יא 15
הלכה י 15
הלכה יג 15
פרק יב 16
הלכה ה 16
הלכה טו 17
פרק יד 18
הלכה ג 18
הלכה ח 19
הלכה י 19
פרק טו 20
הלכה א 20
הלכה ז 21
הלכה י 21
פרק טז 22
הלכה ב 22
פרק יח 22
הלכה ו 22
פרק יט 23
הלכה א 23
פרק כ 24
הלכה יא 24

פרק ב

הלכה ה

אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה מדולדל בה צריך הכשר והאבר מטמא משום אבר מן החי כו'.

פסק כרבי מאיר נגד ר"ש. והנה במשנה איתא מתה הבהמה כו' האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר נבילה דברי ר"מ ור"ש מטהר, ומפרש בגמ' טעמא דר"ש משום דאוכל שאינו יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל, ונראה לי דלפום מה דמסיק על משנה בתרא דגבי אדם דר"ש מטהר דאו דסבר כר"א דאבר מן המת [אם אין עליו כזית בשר] אינו מטמא באוהל רק במגע ומשא כדין עצם כשעורה או דעל אבר מן החי קאי וסבר דבשר ועצם הפורשין ממנו טהורין יעו"ש, א"כ אין הכרח דאפשר גם בבהמה דקתני ור"ש מטהר או דמכוון על אבר מן הנבילה דעלמא בבהמה אם אין עליו כזית בשר דטהור לגמרי דעצמות הנבילה טהורין או דמכוון על בשר ועצם הפורשין מאבר מן החי, אבל זה ליכא לפרש דא"כ צ"ל לת"ק מטמא בחדא ובמאי אי בעצם הפורש מן החי זה לא יתכן דעצם בנבילה ליכא טומאה כלל ודוקא באדם דעצמות המת מטמאין במגע ומשא, וכמו שפירשו במשנה א"ל לר' נחוניא כו' א"ל מרובה טומאת העצמות כו' אבל בבהמה דנבילה אין עצמות מטמאין כש"כ באבר מן החי שלהן אם פירש עצם מהן טהור ואי מטמא ת"ק באבר מן החי בבשר שפירש ממנו א"כ מאי שנא בין אבר מן החי לאבר מן המת זה וזה בשר הפורש ממנו טמא ועצם הפורש מהן טהור ולמאי תני מטמא משום אבר מן החי ולא אבר מן המת לפ"ז ליכא לפרש כן, אבל על אבר מן המת ברור דלמאן דלא יטמא באבר מן המת באדם באוהל כשאין עליו כזית בשר כש"כ דלא מטמא כלל גבי נבילה והוי כעצם בעלמא דלא מטמא, וא"ש מה דתני ור"ש מטהר על אבר מן הנבילה דעלמא. ולפ"ז יש לאמר דהא דר"ש מטהר בערלה וכלאים ושור הנסקל וכיו"ב ששנו כולן בדברי ר"ש בתוספתא טבול יום ומייתי לה גמרא בכמה דוכתי הוא הכל על איסור הנאה שאף שהעו"ג אינו מצווה שלא לאכול שור הנסקל וערלה וכיו"ב, בכ"ז כיון דלישראל אסור בזה להאכיל לעו"ג אינו מטמא טומאת אוכלים, אבל אם הישראלי מצד עצמו מותר להאכיל זה לאחרים רק דעל הב"נ מונח איסור משום אבר מן החי, ואם יהיה באופן דלא קאי בתרי עברי דנהרא הלא יהא מותר להאכיל זה לעו"ג כיון שיכול ליקח מאחר או מעו"ג אפשר דסבר ר"ש דבזה מטמא טומאת אוכלים כיון דהוא מותר בהנאה לישראל ומותר להאכילו לבהמה או לעו"ג היכי דלא קאי בתרי עברי דנהרא ולפ"ז כולהו מתניתין אתיין גם כר"ש דתנן בבשר מן החי ובאבר מן החי טומאת אוכלין,

ועיין עוקצין פ"ג מ"ג החותך מן האדם דמיירי שם ר"ש בהך משנה בסיפא ולא פליג על רישא. ולפ"ז מעיינין רק על ישראל דאיכא ביה תורת טומאה אם הוא מותר להאכיל לאחרים חשוב כמו שהיה ראוי לאוכל אדם או לא, אבל לא מעיינין על העו"ג אם הוא בעצמו מותר ודוק:

וא"ש לפ"ז תמיהת התוספות על מה דרצו לומר בבהמה המקשה (דף ע"ג) דשחיטה עושה ניפול וכן (בדף ע"ה) אמר דמאי דאמר ר"ש הוכשרו אבשר קאי יעו"ש, א"כ מאי אמר ר"ש לא הוכשרו דמוכח דאגב בהמה לא מקבלי הכשר אבל ע"י הכשר מים הוכשר והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוי יעו"ש, ולפ"ז א"ש כמו שבארתי דאבר מן החי מטמא בשרו טומאת אוכלים לר"ש, וכן בשר הפורש מן החי, ורק לפום מסקנא דשחיטה עושה ניפול ומן התורה ראוי לאכול ולכן סובר ר"ש דהכשר עצמו מועיל ומקבל טומאת אוכלין, והך דתני ור"ש מטהר אפשר לפרש משום דגם זה מקרי אוכל שא"א יכול להאכילו לאחרים, ולפ"ז יתכן דאבר מן המת מטמא וכי פליג בסיפא גבי אדם על ענם ובשר הפורש מן אבר מן החי פליג וסבר דטהור ודוק:

אולם לשיטת רבינו דסובר דאבר המדולדל נשאר באיסורי לב"נ משום דלדידהו שחיטה כמיתה דמיא דלאו בני שחיטה נינהו ומיתה עושה ניפול וא"כ לב"נ אסור ונהרג עליו משום אבר מן החי ולישראל סבר דאסור מן התורה משום ובשר בשדה טריפה לא תאכלו א"כ איך יעשה במאי דלא הוכשרו דאמר ר"ש הא אינו מטמא בשום טומאת אוכלין דאינו ראוי להאכיל לאחרים ואף אם יוכשר לא יטמא וצ"ל דאה"נ זה טעמא דר"ש ולא הוכשרו דאמר פירושו לאו בני הכשר נינהו דאין שייך בהו הכשר לאוכלא כיון שאסורים לאחרים משום בשר מן החי ואבר מן החי, וכן משמע בגמרא (דף קכ"ט) דאמר ליה ר"ז לרב אסי אמציעתא נשחטה הבהמה מ"ט א"ק מכל האוכל אשר יאכל כו' רק להני אמוראי דמפרשי טעמא דר"ש במילי אוחרי בבהמה נעשית יד לאבר כו' באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו כו' סברי כמו שפרשנו דר"ש סובר דבשר מן החי מטמא טומאת אוכלים ומטעם שבארנו לעיל בס"ד:

הלכה ח

טריפה שנשחטה כו' אם נגע בה הקדש נטמא מד"ס.

רבינו מפרש דאף אם טריפה חולין ג"כ מטמאה מוקדשין וכן הא דאמר (בדף קכ"ג) דהמפשיט טריפה טמא הוא ג"כ טמא לקודש וא"ש דתני תמן חיה ובהמה טמאה כו' וחיה ליכא בקדשים. אולם רש"י פירש דבהמת קדשים שנמצאת טריפה מטמאה יעו"ש. ובזה א"ש מה דאמרו במשנה פרק תמיד נשחט שחט ישראל וקבל הכהן כו' ובגמרא

לא סגי דלאו ישראל שחיט, ולפ"ז א"ש דחששו שבריבוי הפסחים ימצא טריפה ויטמא הכהן לקודש ונמצא דיתטמאו האימורים של הפסח שהקטיר אחר זה והכהן יוטמא לעבודה ודוק:

פרק ג

הלכה א

נבילת העוף הטהור מטמא מן התורה כו'.

הנה בדין נבלת עוף טהור לא הזכיר רבינו הך דאמרו בסוף פרק חטאת העוף דאם אכל נבלת עוף טהור כזית בכדי אכילת פרס דטמא. והנה פשט השמועות מוכיח דאכילתן בעי שיהא כדי אכילת כזית בכדי אכילת פרס, אבל מכל מקום בעי שיהא כזית שלם בבית הבליעה אבל אם לא היה בצירוף כולן בתוך בית הבליעה כזית רק שבלע וחזר ובלע הוי ככל טומאות דאין נוגע וחוזר ונוגע ואין מאהיל וחוזר ומאהיל, וכן כתב בשו"ת חת"ס חלק או"ח סימן ק"מ שזה פשוט, וזה מכוון הגמרא חולין (דף ל"ד) דחידוש הוא דאין אכילתה מטמאה רק כשהוא כזית בבית הבליעה בב"א דבכ"מ בלוע סיבה לטהר:

אמנם תמוה לי ממשנה ערוכה ריש טהרות דחשיב שלשה עשר דברים כו' וחשיב הנך מילי דאיכא בין נבלת עוף טהור לנבלת עוף טמא יעו"ש דחשיב בדיוק וחשיב בעוף טמא ומטמאה כחצי פרס לפסול את הגויה ובנבלת עוף טהור לא חשיב משום דהיא מטמאתו באכילה לטומאה חמורה. ואם נאמר דבעי שיהא זית שלם ביחד בבית הבליעה אמאי לא חשיב דזית מנבלת עוף טהור שאכלו בהפסיקות ובלען בהפסיקות שמטמאות כחצי פרס לפסול הגויה. ואולי נאמר דכיון שמטמאות באכילתן טו"ח כי אכיל להו כזית שלם בבת אחת תו לא גזרו חכמים טומאה על אכילתן כשאכלן בהפסיקות משום דבדילי אינשי מאכילתן וכמוש"כ כיו"ב תוס' שילהי תמורה ואי מדרבנן אמאי שתי מעילות דמבדל בדילי אינשי משום מעילה מדאורייתא יעו"ש ובריש מעילה בתוס'. וז"א דאף בשקצים ורמשים אמרו כריתות (דף י"ג) דמטמאין באכילת פרס לפסול הגויה אע"ג דבדילי אינשי מנייהו וכן נבלת בה"ט דמטמאה במשא כמוש"פ בהלכה ד' מטמאה לפסול הגויה ואפ"ה גזרו חכמים וצ"ע. ויעוין בתוי"ט שכוון לזה יעו"ש. ועיין במשנה רפ"ג דכריתות אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאים ונכנס למקדש ושהה כדי אכילת פרס, ופירשו בתוס' שאכל נבלת עוף טהור. אך יכול להיות שעודן בבית הבליעה. ושם בתוס' ט"ס שעל שתה מ"ט צ"ל כגון המחה נבילת עוף טהור ושתהו, דעל דם השרץ לא נפק"מ בין כדי אכילת פרס יעו"ש ודוק:

הלכה טז

אבר מן המת כו'.

נ"ב עיין פירוש המשנה לרבינו טהרות פ"א משנה ג':

פרק ד

הלכה יב

וקרוב בעיני שטומאה זו כו'.

נ"ב עיין מש"כ במאכלות אסורות פ"ד ה"כ דבר נכון בזה:

פרק ה

הלכה א

וכמה שיעורה לנוגע בכעדשה ולרואה בכל שהוא כו'.

עיין בהשגות ובכסף משנה ובסוגיא שם למימרא דנוגע הוי כו'. עיין תוספות באורך, ולענ"ד נראה דתליא בפלוגתא דתנאי בפרק הערל (דף ע"ד) בקרא דאיש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב דלהך תנא דאמר דבבעל ג' ראיות הכתוב מדבר איכא למימר דהוי רואה והא דלא נקיט ליה אצל צרוע וזב משום דהנך מחוסרי כפרה הוי ועד אשר יטהר היינו עד דמייתי כפרתו, אבל למ"ד דבמצורע מוסגר וזב בעל ב' ראיות כו' ועד אשר יטהר היינו דבעי הערב שמש א"כ מדנקיט לאיש אשר תצא ממנו ש"ז אצל כל הני דמשום מגע ולא כתביה אצל צרוע וזב מוכח דרק נוגע הוי ולא רואה, וזה נכון. ולפ"ז יש לאמר דהנך תנאי דפליגי (בדף מ"ג) אם מרבינן מגע ש"ז מאו איש אשר תצא ממנו ש"ז או מאו איש אשר יגע בכל שרץ בהא פליגי דלמ"ד דבעל קרי הוי נוגע מסתברא למילף מגע ש"ז מרואה ש"ז ולמ"ד רואה הוי מסתברא למילף ממגע שרץ, ולפ"ז ברייתא דתו"כ דילן דסברה כמ"ד דבמצורע מוסגר וזב בעל ב' ראיות ועד אשר יטהר היינו ביאת שמש א"כ מוכח דבעל קרי נוגע הוי ולכן יליף מגע ש"ז מאו איש אשר תצא ממנו ש"ז וכר"ה בריה דר"נ ועיין תוס' שם ד"ה מנין לרבות ודוק. וליכא למימר דכתב רחמנא גבי מגע שרץ כדי לאפנויי בגד ועור גבי שרץ ומת לאתויי בגז"ש חדא מהדדי לענין טוי ואריג ודבר הבא מזנב הסוס כמפורש שבת (דף ס"ד), דאדרבא אם לא כתב רחמנא או איש אשר תצא ממנו ש"ז והוי כתיב והנוגע בכל טמא נפש או איש אשר יגע בכל שרץ הוי מקשינא שרץ למת ופשוט:

והנה עפ"י פסק רבינו כאן מתבררא לן הך שמועה בפרק דם הנדה דמפיק מקרא

דזובו טמא שמטמא הזוב ולא ילפינן מדין אם לאחרים גורם טומאה לעצמו לא כש"כ דשעיר המשתלח יוכיח שהוא טהור ופריך ואימא במגע אבל במשא לא. וקשה טובא לילף אם לאחרים גורם טומאה משא לעצמו לא כש"כ שיהא הזוב מטמא במשא וליכא למימר דשעיר משתלח יוכיח דהא הוא טהור אף מטומאת מגע לגמרי יעו"ש בתוספות שהעירו בזה, ולפ"ז א"ש דהגמרא אמר שיהא מטמא במגע ולא במשא כמו שכבת זרע, והמכוון שיהא טומאת מגע בכעדשה דשאר דברים המטמאים במגע בעי שיעור, רק הנך דמטמאים במשא מדין ראיה מטמאים בכ"ש, וא"כ על כל שהוא זוב שהוא גורם טומאה לאחרים טומאת משא ליכא ביה טומאה כלל והוי כמו שעיר המשתלח דלאחרים גורם טומאה והוא טהור כן הכא מה שגורם היינו לעשותו רואה הוא ראיה כל שהוא טהור מדין טומאת מגע ג"כ רק בכעדשה גלי קרא דזובו טמא שיהא כש"ז, ומשני דעל מגע לא צריך קרא דלא גרע מש"ז, יעו"ש בשמועה כי הוא נכון בס"ד. ובפרט בהך דרב יהודה מדיסקרתא דלבתר דידע דלא גרע מש"ז אמר שעיר המשתלח יוכיח מוכחא דש"ז מטמאה לנוגע בכעדשה וא"כ זוב כל שהוא גורם טומאה וטהור לעצמו לגמרי אף מטומאת מגע ודוק היטב:

הלכה י

הבועל את האשה ולא הוציא ש"ז.

נ"ב נדה (דף ט"ו) בשלא גמר ביאתו:

הלכה טו

כבר בארנו כו' אבל שאר האמורים בפרק זה שהן טמאים כגון מהרהר כו' אינן טמאין אלא מדבריהם ול"ג עליהם טומאה כו' (**לא**) [**אבל**] **לחולין.**

זהו דברי התוספתא במקואות, אמנם תמוה שם דברי ר' יוסי בר' יהודה שאמר הפולטת ש"ז טהורה אף לחולין, וזה פלא אטו מי גרע מנוגע בש"ז דטמא גמור והוי ראשון לטומאה. והבנתי מדברי רבינו שמפרש דברי ריב"י שסבר דפולטת נוגעת הויא וכדר' שמעון דאינה מטמאה עד שתצא לחוץ ועדיפא מינה דנוגעת הויא כדבעי ר"ש בר ביסנא בנדה (דף מ"ב) ולכן אינה נטמאת רק בכעדשה כדין נוגע בש"ז ומיירי כשפלטה כל שהוא ולכן סבר דטהורה לחולין, זה דייק רבינו דלא כר"י בר"י, וכן האשה שפלטה ש"ז כו' ה"ה טמאה כו' כרואה קרי פירוש בכל שהוא, וזה היה נכון אמנם רחוק שהתוספתא תסתום זה:

ולכן נראה לפרש דסדר התוספתא דקאי אכולה פירקא דמשניות כסדר ותניא זה בתר הך דנמצאת ש"ז של ישראל, מורה לנו דקאי על משנה דהאשה ששמשה ביתה וירדה

וטבלה ולא כיבדה את ביתה, ואדבתרה, וכפי הנראה מדברי התוספתא דמפרשה הך דלא כיבדה את ביתה משום חציצה וכפירוש הי"מ בר"ש ובחידושי ישבתי שיטה זו (נ"ב. הוא בהג"ה פ"ו מהל' איסורי ביאה הל' ט"ז), ועל הנך בבי דנדה שנתנה שערה כו' קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה אמר שכולן טהורין לחולין וטמאין לתרומה חוץ מפולטת ש"ז שהרי לא כיבדה ביתה נשארה טמאה בטומאת נדה גם לחולין ולבעלה שזה חציצה גמורה, וריב"י אמר שגם פולטת ש"ז טהורה מטומאת נדה שהש"ז אינו חציצה רק לתרומה, וזה כפי גירסא הישינה בפרק תינוקת (דף ס"ז) ולית הלכתא ככל הני שמעתא דכי אתמר הני לטהרות אבל לבעלה טהורה כי הא דאמר ר"ל אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה והוא נובע מתוספתא דא. וראיתי בראב"ד [הובא בית יוסף] שכתב דמ"ש עצמה עיניה מקרצה שפתותיה יעו"ש, בכ"ז הוא נגד הפוסקים שהביאו הך דמשנה ה' דפרק זה גבי חציצות דלבעלה וחפשתי ולא מצאתי מסייע בפוסקים, לכן אין לצרף זה להלכה למעשה, ודוק:

הלכה טז

נכרית שפלטה ש"ז של ישראל בתוך הג' עונות כו'. ובהלכה י"ז **כבר בארנו כו'**.

בפרק בנות כותים נמצאת אומר ש"ז של ישראל טמאה בכל מקום [כן הוא לשון תוספתא במקואות] וזה הוספת הגמרא לפרשה ואפילו במעי עו"ג כדרך הגמרא בכ"מ ולפי הסוגיא דשבת הוא אפילו במעי בהמה, ושל עו"ג טהורה בכל מקום [כן לשון התוספתא] והגמרא מפרש אפילו במעי ישראלית. ובתוספתא מסיים וכן בגמרא חוץ ממי רגלים שבה ופרש"י דאי פתיכי במימי רגלים טמאים דמימי רגליו של עו"ג טמאים. והנה בירושלמי פ"ק דשבת אמר בשמונה עשר דבר דגזרו על שכבת זרען ופריך לא כן אמר ר' יוחנן ש"ז של עו"ג טהורה ומשני דא"א לש"ז שלא יצא בלא מימי רגלים, והגמרא דילן חולקת ע"ז דמטהרה אפילו מדרבנן, אמנם על המציאות שלא יתכן לש"ז בלא מימי רגלים א"א שיחלוק. הן דאמרו בפ"ז דבכורות דשני נקבים יש אחד לזרע ואחד למ"ר בכ"ז דחוק הוא, ועוד לא מסתברא כיון דמימי רגליו פתיכי בש"ז מסתברא אם חכמים עשו היכר כי היכי דלא נשרוף עלייהו תרומה וקדשים ודאי דעביד אפילו פתיכי בה מימי רגלים וכמו דרחמנא אמרה דכיון דרק פתיכי זיבה בש"ז אינו סותר כדאמרו בפרק המפלת וחלקה רחמנא בין כי איתא בעין לפתיכי בה, כן חלקו חכמים בין שפתיכי מי רגלים בש"ז למי רגלים בעין:

ולכן נראה לפרש כך, דהעו"ג הוי כזב ומטמא במגעו וכיון שבא העו"ג על הישראלית הרי נטמאה במגעו במקום הגלוי הוא מקום שתינוקת יושבת ונראית, והתוספתא כוונה

כאן לטהר הש"ז מטומאת משקין ג"כ ולכן אמר כי הישראלית נטמאת במגע עו"ג, ולכן הש"ז טהורה לגמרי כי איננה משקה טמאה ג"כ לבד אם יוצאת במי רגלים של האשה שפלטה ש"ז במי רגליה [וכפי הגירסא בגמרא דילן] אז הלא נטמא המי רגלים בהאשה שהוא כמשקין שנגעו בטמא, וכי נפלו אח"ז על הככר טמא, כן פירוש התוספתא, ולכן אמר אטו מי רגליה מדאורייתא מי מטמו שכיון שלא נטמאו רק בהאשה שהיא טמאה במגע זב שהוא זב מדרבנן כן נ"ל. ולפ"ז אתיא תוספתא זו כר"א פ"ו דמכשירין דש"ז אינה מכשרת שאינה משקה אבל למה דפסק רבינו כת"ק בפ"י מהלכות טו"א דש"ז הוי משקה א"כ אפילו בלא מי רגלים ג"כ טמאין כדין משקין היוצאים מטמאים ומטמאים ולכן לא זכר רבינו כאן הך דחוץ ממי רגלים וא"ש ודוק:

וראיתי בתוספתא זבים, ש"ז ר"א מטמא במשא לפי שא"א לש"ז בלא מימי רגלים. אמנם הגר"א הגיה עפ"י סוגיא דסו"פ כיצד הרגל. ויש להוכיח קצת מסוגיין שם דמדייק מהא דתני בריש כלים ש"ז אצל מי רגלים ולא אצל זוב, דמקו"ח מייתי לה דאימא משום דא"א בלא מי רגלים, ואולי דאי כך הוה ליה למיתני בתר מי רגלים. ויש לפלפל בגירסת תוספתא שלפנינו גם בש"ז מצורע אם מצורע עושה מעיינות דמשום דא"א בלא מי רגלים מטמא במשא, ועיין מש"כ בהלכות משכב ומושב פ"ה ועוד יש להאריך הרבה ואכ"מ:

פרק ו

הלכה ד

נתפרקה עו"ג כו' אינה מטמאה.

פירוש דגם זה ילפינן מהקישא דנדה אע"ג דגם בקצץ אבר ילפת מנדה מכל מקום לכולא מלתא ילפינן גם לעו"ג של חוליות דרבינו לטעמו אזיל לעיל הלכות מטמאי מו"מ פ"ח דאם נדה הכניסה ידה לאויר כלי חרס אינו מטמא דרק במגע שמכח כל הגוף אתי מטמא משא"כ בכה"ג אינה לאברים ובזה הא היא מחוברת ועדיפא טפי מיכול להחזירה בחוליות ואפילו כן אינה לאברים וגם קצץ אבר יליף מהיקשא והא דפסיקא לרב חמא בנשתברה היינו משום דסבר דנשתברה מאליה מותרת גם בהנאה. [וטפי נראה דאף בעו"ג של ישראל דלא מועיל ביטול מכל מקום בנשתברה מאליה דלמאן דסבר דסתמא בטולי מבטלה לה ואין עובדים לשברים תו לא נחשבת לו לאלוד זר תו אינה מטמאה אע"ג דבהנאה אסורה אף אחר ביטול כיון שבאה ליד ישראל כשהוא נוהג בו מנהג אלוד] אבל לפום מה דקיי"ל דגם נשתברה מאליה אסורה ולא מבטלה גם על נשתברה או קצץ ילפינן מנדה וברור. ובחידושי הארכתי בבירור דברי תוספות ודוק:

הלכה ה
ובית ע"ז עצמו.

נ"ב ירושלמי פרק כל הצלמים ה"ו:

פרק ז

הלכה ב
בכסף משנה בשם הר"י קורקוס בין משקה חולין.

נ"ב וכן משנה דטבול יום פ"ג היה אוכל זתים כו' ונפל על בגדיו טמא אינו רק לענין הכשר ולא שהלחלוח רוק הבא מחמת ידים יטמא בגדיו כיון שלא נטמא רק מחמת ידים עיין שם בר"ש ודוק. וראה דברים נעימים לרבינו בפירוש המשנה דמכשירין פרק ה' משנה י"א:

הלכה ה
ומטמאין כלים.

נ"ב עיין בפירוש המשנה טהרות פ"ח מ"ז בשם תוספתא והיא בפרה פ"ח עיי"ש, וכן כתב בהקדמה לטהרות:

פרק ח

הלכה ג
הפגול והנותר [**כו'**] **מטמאין את הידים**.

פסחים (דף פ"ה) רב הונא ורב חסדא חד אמר משום חשדי כהונה וחד אמר משום עצלי כהונה מר מתני אפיגול ומר מתני אנותר כו', ופרש"י שם דחוק דמשום חשדי שחשודים לפגל הקרבן יגדרו בטומאה לעוברי עבירה ועיין בתוספות. ולדעתי הנראה ברור, דהכוונה דמשום החשודים שלא יתוודע להבעלים שנתפגל קרבנו ויתרעם על הכהנים שפגלוהו לכן אינם שורפים אותו רק עד שיעשה נותר ואז יאמרו שמשום שהוא נותר ישרף לכן גזרו על הפיגול שיטמא את הידים ועל כרחין ישרפוהו כדי שלא יטמא את מי שנוגע בו. ומשום עצלי כהונה הפירוש דנותר הוה דבר המצוי בעזרה וכמו שאמרו בסוף מקום שנהגו והכהנים מתעצלים לשרוף המעט הנותר ולעשות להן מדורה וימתינו עד שישאר הרבה ויהיה נותר הרבה וישרפו אותן כולן כאחד ולכן גזרו שיטמא את הידים וישרפו תיכף כשנותר אף שהוא מעט וזה פשוט. ולכן בעי ביוצא דלא שייך שימתינו לשרוף היוצאים דזה צריך להיות להמתין שיעשה מעשה לאפוקי בשר קודש

בידים וזה לא שכיחא, וטוב יותר לדחוק קצת בלשון הגמרא נותר דגזרו רבנן טומאה כו' דאתי לעצולי ביה כמו שפרשתי מלפרש בדרכים רחוקים והפירוש מחוור. ויעוין בתוס' פרק נגמר הדין (דף מ"ח) ד"ה משמשין מה שפירשו בזה:

הלכה ח

ואח"כ גזרו חכמים שאחריו אף לתרומה.

בהשגות א"א ואח"כ גזרו על אכילת חולין שצריך נטילת ידים. והנה רבינו דייק ואם נגע בתרומה קודם שיטבול ידיו פסולה, דייק תרומה ומורה דבחולין ליכא הך גזירה ואף משקה חולין אינו פוסל לעשותן ראשון דקיי"ל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה זה דוקא בידים טמאות אבל בסתם ידים שאינו ידוע להן טומאה לא נאמר זה, ומש"כ בהלכה י' הואיל והידים שניות קאי היכי שנגעו בטומאה וכן ביאר בהקדמה למסכת ידים עיי"ש, הגם כי אינו מוכרח מלשון רבינו וטפי נראה דחזר בו מדשתק וסתם הואיל והידים שניות מורה בסתם ידים שלא נודע להן טומאה יעוין בזה. אמנם נפק"מ מזה דאמרו בפרק ערבי פסחים דבר שטיבולו במשקה צריך נט"י, ואם נאמר דכל ידים מטמאין משקין להיות תחלה ויגע במשקין ויתטמאו לכן כדי שלא יאכל אוכלין טמאין צריך נט"י א"כ זה מגדרי הטומאות והיה לו לרבינו להביאו כאן, אבל אם נאמר דסתם ידים שלא נודע להן טומאה אינן מטמאין משקין חולין א"כ דבר שטבולו במשקה דצריך נט"י הוא משום קדושה כמו נהמא, וזה בעצם פלוגתת רש"י ותוס' שם ואינו צריך להביא בכאן דכבר הביאו בהלכות ברכות דשם מקומו, לכן דייק הראב"ד ואח"כ גזרו על אכילת חולין פירוש פירות שטבולן במשקה ומשום טומאת אוכלין שכאן מקומו ולפירוש המשנה הא דתנן טבו"י פ"ב ואם היו ידיו מסואבות הכל טמא פירוש שהיה ידוע שנגעו ידיו באיזה טומאה שאז מטמא אף משקה חולין וכן בפ"ח דכלים היה אוכל דבילה בידים מסואבות היינו שידוע שנגעה בהן טומאה ודוק:

ולפ"ז מדוקדק לשון רבינו שבפרק י"א מהלכות תרומות ה"ז כתב ואין סכין תרומה בידים מסואבות כו' ובשביעית פ"ה דשמיטה ויובל ה"ז ואין סכין אותו בידם טמאות, דייק טמאות, משום דשביעית הוא משקה חולין וסתם ידים אינן עושין משקה חולין ראשון, אבל בתרומה כתב מסואבות שסתם ידים עושין משקה תרומה תחלה, ובשביעית דוקא טמאות שנגעו בטומאה, ונכון מאוד:

וכפי הנראה פירוש רבינו בשיטתו בפירוש המשנה את התוספתא דטהרות פ"א ז"ל. הידים מטמאות אחד ופוסלות אחד בקודש ופוסלות התרומה ואין ידים לחולין רשב"א אומר כו' ידים תחלה לחולין ושניות לתרומה, והיה מפרש כך דפליגי אם ידים מטמאין

משקה חולין ולכן אמר ת"ק דאין ידים [בסתם ידים שלא נודע שנגעו בטומאה] מטמאין משקין חולין ורשב"א אמר ידים לחולין למשקה חולין תחלה אבל אין פוסלין אוכלי חולין דאין שלישי בחולין, ולתרומה גם לאוכלי תרומה שניות הן וזה פירוש נכון לולי שהגמרא בחולין (דף ל"ג) מפרש פלוגתייהו בידים שנכנסו לבית המנוגע אם תחלות הן יעו"ש פירוש אחר בזה ודוק. והתבוננתי כי הירושלמי פרק אלו דברים ה"ג מורה כפירוש רבינו דמשום משקה חולין הוי תחלה וחיישי ב"ש שמא יטמאו ידיו ויטמא משקין, וכן הירושלמי דפרק אין דורשין ה"ה מתפרש כן יעו"ש ועיין פירוש חרדים על הירושלמי שם ודוק:

והנה האחרונים חקרו במידי דבדרבנן דעשו חיזוק לדבריהם יותר של תורה ובמידי דאורייתא דלא עשו חיזוק ואם נפגשו דבר תורה עם מידי דרבנן כאחד אם עשו חיזוק והאריכו בזה. ולדעתינו הוא פלוגתא דתנאי דאמרו בפ"ק דפסחים דמשקין הנוגעים בטבו"י אינן נעשין ראשון ופרש"י משום דטבול יום הוי דבר תורה ואינן צריכין חיזוק יעו"ש וידים מטמאות משקין לפי שהן ד"ס וצריכין חיזוק ועושין המשקה תחלה, וטבו"י שהוא דבר תורה פוסל אוכלי ומשקי תרומה, אם ידיו עושין משקין ראשון תניא בתוספתא דטהרות פ"א ראב"ש אומר אין ידים לטבו"י פירוש לפי שהוא פרוש מן התרומה לכן לא גזרו על סתם ידים שלו שיהיו מטמאות משקין תחילה רק פוסל תרומה ומשקה תרומה לא משקה חולין מפני שהוא טבו"י ואינו נוגע בתרומה והביאה רבינו בפירוש המשנה פ"ב דטהרות ורמז לזה רבינו לקמן פ"י ה"ו אחד טהור ואחד טבו"י כו', ובמשנה מבואר דלא כוותיה בפ"ב מטבול יום משנה ב' ונגע בה טבו"י כו' ואם היה משקה חולין הכל טהור ואם היה ידיו מסואבות הכל טמא, הרי דגזירה דידים גם בטבול יום איכא ונמצא זה פלוגתא דתנאי. אמנם רש"י בחולין (דף ל"ד) פירש משו"ה משקי טבו"י אינן נעשין תחלה משום דקלישא טומאתיה ואכמ"ל ודוק:

הלכה י

אבל אין משקין אלו שנטמאו מחמת [ה]ידים מטמאין כלים.

וכן כתב לעיל פ"ז ה"ב ועיין כסף משנה בשם הר"י קורקוס ויעוין דברי רבינו בפירוש המשנה מכשירין פ"ה משנה י"א היו ידיה טמאות ומגיסה בקדירה טהורה אם הזיעו ידיה הקדירה טמאה וצדד רבינו שלכן נטמאה גם הקדירה עצמה שזיעת היד הוי כמשקין היוצאין מן הטמא, אמנם בחבורו להלן הלכות טו"א פ"ז ה"ג כתב נטמא מה שבקדירה ולא הקדירה עצמה. אך יש להתבונן מה נעשה במשנה י' בפ"ד דמכשירין בלעו משקין טמאים כו' טהורים ולא יסיקם אלא בידים טהורות בלבד, ופירש רבינו

כדי שלא יטמא מי גשמים שכל גבן ויטמאו אותן משקין התנור בעת ההיסק כמו שנתבאר במסכת כלים פ"ט, והוא תימה הא משקין שנגעו בידים טמאות אינן מטמאין כלים, ואולי כיון שיטמאו המי גשמים יהיה חבור למים הנבלעים בתוך העצים כיון דהם טמאים ושוים בטומאה הוי כמאן דמחברי למים הנבלעים תוך העצים דבני חדא בקתא הוי ותו בשעת היסק המים הנטמאים הנבלעים מטמאים התנור דהן נטמאו באב הטומאה לא בידים, משא"כ אם הן טהורים לא מחברי למים הנבלעים והנבלעים בטלי תוך העצים ונכון, אמנם רבינו פ"ט מטו"א ה"ו הרגיש בזה וכתב ולא יסיקם אלא בידים טהורות גזירה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקין שעליהם מטמאין את התנור, הרי דמשום דגזרינן שמא יסיקם טמא שיסבור כיון שהעצים בלעו משקין טמאים הסיקן בטומאה ויטמא התנור לכן גזרו שלא יסיקם רק בטהרה, אבל אי לא בלעו משקין טמאים לא גזרו אטו שמא יסיקם טמא. התבונן איך דייק רבינו לתרץ שמעתתא אליביה ודוק:

הלכה יג

ואינה צריכה טבילה אלא הרי היא טהורה.

לכאורה נראה כיון דמותרת לאכול מפני סכנה תו לא גזרו רבנן עליה טומאה באכילה זו ולפ"ז למאי שקיל וטרי הגמרא אמאי התירו למגע טמא מת להניק בנה ובנה טהור הא אמרו סתם תינוק הוא מסוכן אצל חלב (יבמות דף קי"ד) ולכן כיון שמותר לינק מפני הסכנה תו לא גזרו עליו טומאה ולמה הביא רבינו טעמא דהוי ספק ינק כשיעור כו'. וצ"ל דדוקא במעוברת שחששו חכמים שאם תגזור עליה טומאה תו לא תאכל ולכן הוכרחו חכמים לטהרה לאכילת תרומה וקדשים, אבל כאן אף אם תגזור על התינוק טומאה כדין שותה משקים טמאים מותר להאכילו חלב טמא דאיסור אכילת אוכלין טמאים הוי רק מדבריהם וכדאמר ביומא (דף פ') ובדרבנן סברי כמה דספינן ליה לקטן בידים. ואף לדעת רבינו סוף הלכות מא"ס דלא ספינן בידים אף בדרבנן מכל מקום אם תגזור על התינוק טומאה משום טומאה דתינוק לא תפרישנו מאכילת חלב ומלינק מחלבה דלא איכפת לה אם יהא התינוק פרוש מאכילת קודש ודוק:

פרק ט

הלכה א

הבא ראשו ורובו במים שאובין כו'.

הא דלא נקט בביאה ג"כ השיעור דג' לוגין עיין משל"מ. ולענ"ד נראה משום דתליא בפלוגתא דבאמת הא דנתנו שיעור ג' לוגין מים שאובים היינו משום דהם פוסלין המקוה

ועשו כאלו נתערבו השאובים במקוה שהם היו רוחצים בשאובים קודם. ולפ"ז לר"א דאמר במקואות פ"ב דרביעית מים פוסל המקוה בתחלה א"כ ה"נ כשבא במים שאובים דהמים במקומם עשאום כבתחילה ופוסל ברביעית, ולכך תני סתמא משום דתליא בפלוגתא דר"א ורבנן ונכון:

פרק י

הלכה ד

כל המטמאין כו' בין קלים כו'.

בחולין פירש רש"י כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלחופית שלו וזה לא יתכן לפי מה דפסק רבינו בפרק י' מהלכות טו"א דמי רגלים של בהמה הוי כמי פירות לא מתטמאין ולא מכשירין ולא שייך לומר שהן תחלה. לכן פירש רבינו דלאו שרץ קאמר אלא טומאת שרץ והוא האדם הנוגע בשרץ ואדם האוכל אוכלים שנטמאו בשרץ שמימי רגליו וכל משקה היוצא ממנו הוי תחלה וזה ברור.

ולפי זה מה דכתב רבינו לעיל פרק ד' מהלכות אלו דם השרץ כבשרו ומצטרף לכעדשה הוא צריך האי טעמא לטמא אוכלין ומשקין דאילו משום משקה טמא ליכא דאין טומאה בדם השרץ משום שנגע בשרץ דדם שרץ אינו חשוב משקה וכמו שאמרו במשנה מכשירין פרק ו' משנה ה' דם השרץ כו' ואינו מכשיר ואין לנו כיו"ב רק כשהוא מצטרף להיות כעדשה מטמא אוכלין ומשקין אבל באין בו כעדשה טהור לגמרי ואינו דומה לדם נבלה שכתב רבינו פרק א' הלכה ד' שדם הנבלה הוא כמשקין טמאים התם שאני לפי שהוא משקה וטמא הוא וברור ודלא כהמשל"מ פרק ד' יעוי"ש ודו"ק היטב.

פרק יא

הלכה י

האוכל רביעי שבקודש.

נ"ב ירושלמי פרק חומר בקודש הלכה ג':

הלכה יג

והמנחות כו' (**דינם**) [**אלא**] **כתרומה.**

נ"ב ויש סמך לזה מקרא דכתוב כאשר יביאו בנ"י את המנחה בכלי טהור בית ה'. וזה שהעריב שמשו וראוי להכנס בעזרה. יעוי' סוטה י"ד.

והמנחות שלא קדשו בכלי [**וכו'**] (**דינם**) [**אלא**] **כתרומה**.

צריך מובן לפ"ז מאי פריך בפ"ק דשבועות א"ת דקדושת דמים הוי קטורת לא תפסל בטבו"י אלמה תניא נתנה למכתשת נפסל בטבו"י ומאי פריך הא דינה כתרומה ולכן נפסלה בטבו"י ומשו"ה לא תני מחוסר כפורים דפסול בקודש משום דעד שלא נתקדשה בכלי הוי כתרומה כדברי התוספתא שהביאה רבינו (ובתוספות חולין דף ל"ה ד"ה האוכל) וצ"ע ובדרך רחוק קצת יש לפרש דקטורת בעצמותו אינו אוכלין ואינו ראוי ליפסל בטומאת אוכלין וכן חשיב לה ר"ש בזבחים (דף מ"ה) בהנך דלאו נאכלין נינהו בהדי עצים ולבונה וא"כ מדוע מקבלת טומאת אוכלין הוא רק משום חיבת הקודש וכ"ז דלא נתקדש קדושת הגוף אין לו דין חיבת הקודש [עיין תוספות חולין (דף ל"ו ע"א) ד"ה צריד של מנחות ועיין מנחות ק"א לבונה נמי כל כמה דלא מיקדשא בכ"ש לא מתכשרא] וא"כ אמאי נפסל בטבו"י וע"כ דקדושת הגוף הוה, וזה שקאמר וכ"ת כל קדושת דמים כו' פירוש העומדת להתקדש קדוה"ג והתנן המנחות עד שלא קידשו בכלי אינן נפסלין במחו"כ, הרי דאין להם דין קודש כקדוה"ג רק כתרומה וא"כ קטורת שאינה אוכל אמאי מיפסלה בטבו"י. ובזה מסולק קושית תוספות נימא דמדרבנן היא דז"א דדברים שאינן נאכלין אף בחולין שנעשו על טהרת הקודש לאו בקודש דמי לכו"ע כיון דבחולין לאו בת מיטמא כלל וזה נכון:

פרק יב

הלכה ה

אם נטמא וצריך להטבילו לתרומה כו' אבל לקודש מתיר ומנגב שמא יש [**שם**] **דבר כו'**.

ריש פרק חומר בקודש לא כמדת הקודש מדת התרומה שבקודש מתיר ומנגיב ומטביל ואחר כך קושר בתרומה קושר ואח"כ מטביל, לשון לא כמדת צריך ביאור, והנראה עפ"י מה שפירשו רבנן בתוספות כ"א ד"ה דקיטרא ויש מפרשים דמנגיב איכא ט"א משום שהמים חוזרין ומטמאין ליה ולא סלקא להו השקה משום מעלה בקודש. ולפ"ז א"ש דבפסחים (דף ל"ד) קאמר שתילי תרומה שנטמאו ושתלן כו' אסורים לאכול ומסיק טעמא משום דאין זריעה לתרומה ומייתי דאין השקה להקדש משום דאין זריעה להקדש, וזה שאמר אעפ"י שמעלה זו דהשקה אינו מועיל לתרומה ג"כ דלתרומה גופא לא מהני זריעה, זהו דוקא בתרומה וקודש ששניהן שוין אבל בכלים שמשתמשין בהן תרומה וקודש אינם שוים דלזה לא עביד מעלה בתרומה דלא מהני השקה, וזה שאמר לא כמדת הקודש מדת התרומה שאעפ"י שיש לה מעלה זו דאינו מועיל זריעה בכ"ז

לא כאשר בקודש כן בתרומה ואולי שמזה ידע דמעלות אלו אינם כולם לחולין שנעשו עטה"ק [דקמייתא גם לחולין שנעשו עטה"ק מוכיח לעיל י"ט דמדבגדיהן אינו מדרס לקודש יעו"ש] דחזינן שם בפסחים דמי החג שנטמאו השיקן ואח"כ הקדישן טהורין אעפ"י שהרי המה חולין שנעשו עטה"ק בכ"ז מהני להו השקה וכאן אמר דמנגיב ולא סליק למיא דאית בהו השקה, ובירושלמי שבקודש מתיר את החוטים ומנגב את הנקבים ואח"כ קושר, נראה דגריס שבקודש מתיר ומטביל ומנגיב ואח"כ קושר שנכנסו המים בין הנקבים בשעת טבילה לכן מנגיב ואח"כ קושר ובתרומה קושר ואח"כ מטביל עיי"ש ודוק:

הלכה טו

האונן אחר שתם זמן אנינותו ומחוסר (כפרה) [כפורים] אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה כו'.

הנה רבוותא ריש פרק חומר בקודש בתוס' ד"ה האונן האריכו בפלפולים אם צריכין הערב שמש אם הם בכלל כל דבר הטעון ביאת מים מד"ס לאחר ביאתו מותר בכולן דתנן פי"א דפרה ורבינו מייתי לה לעיל ריש פ"ט וביותר בר"ש פ"א דטהרות ומסקי דטומאות שהן מד"ס אף לחולין בעי הערב שמש יעו"ש, וזה מדויק גם בדברי רבינו שבריש פ"י ה"ב כתב כל הטעון הערב שמש כו' בין מדברי תורה בין מד"ס, היינו מי שהוא טמא גם לחולין וז"ב. ונדחקו רבוותא טובא בכ"מ הא דנקט גבי מחו"כ בכ"מ טובל ואוכל בקדשים לערב. ולדעתי ראיה מבוארת דאין מחו"כ צריך הערב שמש והוא מדברי ירושלמי פ"ק דר"ה ה"א דמייתי ברייתא דתניא וכולן נזיר ומצורע מתכוונין ומביאין קרבנותיהם ברגל ופריך מצורע לא מחוסר כפורים הוא והא תנינן השמחה שמונה וא"כ ברגל לא יוכל לאכול שלמי שמחה, דמשלמי חגיגה לא פריך דאפשר באשה או בחיגר אבל משמחה פריך שפיר ומשני לא כבר איתותבת תמן ואר"י כו' בכהנים ובשעיר, פירוש דמקשה למ"ד דשלמים ששחטן מערב הרגל לא יצא י"ח א"כ בחל יום ראשון בשבת ליכא שמחה שמונה, ומשני בכהנים ובשעיר הכא נמי בכהנים ובשעיר פירוש דמיירי כגון דחל יו"ט ראשון להיות בשבת וליכא שלמי שמחה א"כ בכה"ג מכוון המצורע ומביא קרבנו ברגל. ואם נימא דמחוסר כפורים צריך הערב שמש אכתי קשה דאף אם חל יו"ט א' בשבת מ"מ ביום שלאחר יו"ט לא יאכל שלמי שמחה דהא בעי הערב שמש ואיך יתכוון ויביא קרבנותיו ברגל, וע"כ דאינו צריך רק טבילה ואח"כ יאכל שלמי שמחה. וזהו ראיה גדולה לדעתי:

פרק יד

הלכה ג

ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד וכל הנתלים והנגררים הרי הן כמונחין.

הנה מפורש בדעת רבינו דבמת ושארי דברים אין ספק טומאה צפה טהור אפילו בספק מגע שלהם, וכן בספק הנזרקין דוקא בשרצים כמבואר לקמן פרק ט"ו ה"ד ספק שרצים זה ספק הנזרקין ודייק שרצים לא מילא אוחרי, ודלא כרבוותא בתוספות שפירשו בשילהי נזיר דלענין מגע אפילו במת צף ע"פ המים ג"כ טהור ספק מגעו ורק לענין טומאת אוהל טמא ספיקא יעו"ש. וכן משמע במשנתינו דמצא מת צף ע"פ המערה טמא ופירש רבינו בהלכות נזירות פ"ו חזקתו שנגע בזה שהוא צף הרי דספק מגע טמא ברה"י ודלא כפירוש תוס' דהוא ספק אוהל ולכן גריס בגמרא שרץ בכלי וכלי צף עפ"י המים וכן גריס שרץ מונח ע"ג מת מהו דלענין טומאת מת אין נפק"מ בין צף או לא. וכן לשון הירושלמי שם אין ספק טומאה צפה טהור אלא שרץ אבל במת כעומד הוא, ובגמרא אמרו שמת ספק צפה טמא וכל דברים שמטמא מלמעלה כלמטה לאתויי זב וזבה ויעוין בתוספתא טהרות פרק ה':

ובזה עמדתי על לשון ירושלמי דפסחים פרק כיצד צולין תני אין לך עושה קבר תהום אלא המת בלבד [פירוש שאינו טהור טומאת תהום רק במת בלבד] הא נבילה לא קו"ח ומה אם המת שאינו עושה משכב ומושב עושה קבר תהום נבילה שהוא עושה משכב ומושב אינו דין שתעשה קבר התהום, והוא תמוה. וברור דצ"ל מו"מ בר"ת והוא ר"ת מעלה ומלמטה, ור"ל שמת מטמא מלמעלה ומלמטה בין שהאדם האהיל על המת בין שהמת האהיל על האדם, נמצא דספק טומאה צפה טמא אצלו ובכ"ז טהור טומאת התהום לנזיר ועושה פסח, כל שכן נבילה שאינה עושה מעלה ומטה וספק צפה טהור אצלו ודאי שטומאת התהום טהור לפסח ונזיר. לאיזה דבר נאמר אין לך עודה קבר תהום אלא המת בלבד להוציא משכב ומושב, פירוש שמשכב ומושב של זב טמא הטהור שישב עליו אפילו למעלה ע"ג אבן כמוש"כ רבינו לעיל הלכות ממו"מ פ"ז והוא כזב וזבה בעצמן שבהו כיון שמטמאין מלמעלן אין טומאה צפה ספיקו טהור לכן גם טומאת התהום ליכא בהו וטמאין לפסח. ויעוין ריש פרק דם חטאת קרי לנדה ולמשכב ומושב שאין עושין מלמעלה כו' משום שאינן מטמאין באוהל כמת אבל לגבי שרץ ונבילה הוי זב ומשכב ומושב מטמאין מלמעלה ע"י אבן מסמא ולכן לא נטהרה בהן ספק צפה וזה ברור בס"ד:

ומש"כ רבינו בהלכה ה' מהתוספתא שעריבה טמא מת טהרו ספק טהרה צפה, היינו שכלי טמא מת אינו מטמא באוהל כמוש"כ רבינו פ"ו מהלכות טומאת מת ואינו עושה למעלה כלמטה ואפילו במשא אינו מטמא לכן הוי כשרץ דספק מגעו טהור בצפה, ולשיטת רבותינו בתוס' דכלי שנטמא במת מטמא באוהל מוכח כשיטתם דאף במת טהור ספק צפה במגעו ודוק:

הלכה ח

חבית שהיא מלאה משקים ופשט הטמא את ידו לאוירה כו' שאין ספק המשקין מטמא.

כתב רבינו ופשט הטמא, ובתוספתא שבר"ש הגירסא מגע טמא מת שאין מטמא כלי רק כי יגע במשקין המשקין מטמאים כלים, אמנם רבינו כתב טמא לבד משום דלטעמיה אזיל לעיל פ"ח ממטמאי מו"מ שאפילו הזב ונדה שמטמאין כלי חרס בהיסט אינן מטמאין כלי חרס באם הכניסו ידיהם לאויר כלי חרס שאינן לאיברים יעו"ש, וכש"כ טמא דעלמא לכן אם הכניס ידו לחבית טהורה לולא שאם נגע ודאי במשקין המשקים מטמאים כלים וברור:

וכן אם נכנסו משקין שהן טמאין כו'.

העיקר כדברי רבינו שהתוספתא אזלא לר' יוסי דסבר ספיקו לטמא אוכלין ומשקין טמא ולטמא כלים טהור ולכן בנפלו משקין ספק טמאין על גבי הפת הפת טמא והתנור טהור, אבל רבינו דפוסק דכל לטמא אף אוכלין ומשקין ספיקו טהור וא"כ הפת טהור, ולכן כתב רבינו נתערבו משקין אלו הספק כו' שמפני זה נטמאו המשקין מחמת תערובות הטמאים, אבל התוספתא אזלא לר"י ואמרה נפלו ע"ג המשקין דמטמא המשקין בנגיעה, ופוק חזי דהלשון שאינן מתטמאין אלא מן החבית פירושו דלא אמרינן דהוי כמאן דמלי טומאה בשרץ בתנור והאוכלין ומשקין הוי ראשון, רק השרץ מטמא לתנור והאוכלין נטמאין מהתנור [יעוין סוף פ"ק דפסחים] לפסק רבינו דספק לטמא משקין אחרים ג"כ טהור מה איכפת לן לו יהא דמטמאין באויר כאילו נגעו בהטומאה הוי ספק אם נגעו במשקין הטמאים [בלא תערובות] או לא ג"כ טהור, רק דהתוספתא אזלא לר' יוסי דספיקו לטמא אוכלין ומשקין טמא לכן קמ"ל דאין טומאתן רק מן החבית וכיון דהחבית לא נטמאה מספק תו המשקין טהורים וכן גבי פת בתנור אמר כן ופשוט מאוד. ודברי הכסף משנה תמוהים יעו"ש:

הלכה י

זלף משקין טמאים כו' הניח הככר עד שנגבו המים שעליה ה"ז טמאה בספק כו'.

הנה רבינו והראב"ד בהשגות פירשו טעמם, ולדעתי היה נראה דכיון שהניח עד שנגבו

המים הרי הסיח דעתו משמירת הככר ולא קרינא ביה משמרת תרומתי ופסולה משום היסח הדעת והוא חדא בקתא עם הך דתנינן לקמן בתוספתא פ"ח ומייתי לה הר"ש פ"ז בסופו דאמרו לו על טהורה תלויה היא ה"ז טמאה [כיון שהסיח דעתו ממנה, רש"י] ואם אמרו הריני מניחה עד שאשאל עליה ה"ז טהורה ועיין ירושלמי פ"ק דפסחים ופ"ח דתרומות ותוספתא תרומות פ"ז, וזה המכוון כך שכיון שנשאל בשעה שהיה יכולת לברר הרי לא הסיח דעתו, אבל אם המתין עד שתנגב תו חזינא דהסיח דעתו ומיפסלא מטעם היסח הדעת והיא כטמאה ודוק:

פרק טו

הלכה א

וכן האוכל ספק אוכלין טמאין כו'.

תוספתא טהרות פ"ה. וכשם שהאוכל אוכל ראשון כו' ספיקו לטמא אחרים טהור כך משקין הנוגעין בו ספיקן לטמא אחרים טהור. [פירוש אף לר' יוסי דסבר טומאת משקין לטמא אחרים דבר תורה וספיקן לטמא אוכלים טמא, זהו דוקא במשקין הנוגעין באב הטומאה או שנגעו בכלי שנגעו בשרץ שאותן משקין טמאים מדין תורה אבל אם נטמאו בטמאים מד"ס שהמטמא אותן אינו מטמא בספק אם נגע בו כן הנוגע בטמא מדברי סופרים אם ספק אח"ז אם נגע באוכל או לא נגע אינו מטמא בספק שלא יהא חמור כח הנטמא מן המטמא] ר' יוסי בר"י אומר משקין הנוגעין כנוגעין בשרץ, פירוש שמי שאכל אוכלין טמאין וכיו"ב הרי אינו רק שני ואם נגע בככר של תרומה הרי אינו רק פוסל ואם נגע באוכלין של חולין טהורים שאין שני עושה שלישי בחולין, ואפ"ה משקין הנוגעין בו נעשין תחילה כדין כל הפוסל אה"ת מטמא משקה להיות תחלה והם כי נגעו אחרי זה באוכל של חולין נעשה שני הרי דחמורין המשקין מהטמאין וכמו דתנן בפ"ח דפרה ה"ז אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני לכן כיון שכח הטומאה שלהן גדול מאצל המטמאן תו חשבינן להו כנוגע בשרץ וספק משקין לטמא אחרים טמא היינו שמשקין הנוגעין בשרץ שמטמאין אם ספק אם נגעו באוכלין דאיהו סבר כר' יוסי דמשקין מטמאין אחרים ד"ת, כן משקין שבאין ממגע בטהור שאכל אוכלים טמאים כשספק אם נגעו באוכלין טמא, ולא שייך לאמר דלא יהא חמור מהמטמאן שספיקו לטמא אוכלין טהור, דכיון דחמורין במנין הטומאה שאין במטמאן תו אין אנו מביטין על עלילת טומאתן והן כנגעו בשרץ וספיקן לטמא אוכלים טמא היינו כשהספק אם נגע בהן אוכל טהור או לא טמא האוכל ופשוט. ולדידן דספק משקין לטמא אחרים טהור לא שייך זה ודוק:

הלכה ז

אבל אם נמצא מת בפיה הרי אלו טמאות ראוהו חי בפיה אעפ"י שמצאוהו מת בפיה ה"א טהורות.

טעמא דכיון דחזקת חיים דמעיקרא לא נתחזק בפיה אז מוקמינן אחזקת מציאתן אבל אם אתחזיק בפי החולדה שראינוה חייה אז אוקי אחזקת חיים והוי חזקה כנגד חזקת מציאה והוי ספק השקול ותו ספק הנזרקין וספיקו טהור, וכן פירש התוספתא לקמן פרק י"ח הי"ד ואם ראהו חי בערב ובשחר מצאו מת ה"ז ספק בר"ה וטהור ג"כ מהך טעמא, דכיון דבמקום הזה איתחזק חזקת חיים ומוקמינן חזקה נגד חזקה והויא ספיקא ברה"ר וטהור, ויעוין נודע ביהודה מהד"ק חלק אה"ע סימן ל"א שפירש דלא מחזקינן ממקום למקום גם לחזקת חיים [וצ"ע דבפ"ק דחולין אמר גבי חולדה משום דהוי ספק טומאה בדבר שאין בו דעת לישאל ולא משמע כן בכל המשניות ותוספתא ויעוין בכס"מ הלכה ח' שהעיר בזה]. ובתוספתא שם פ"ד היה השרץ תלוי בין הקורות שף בו ונפל על בגדיו כו' ואם מצאו מת לפניו טמא ואם ראהו חי בין הקורות אעפ"י שמצאו מת טהור ג"כ משום ספק הנזרקין. ושם, קבר הנמצא מטמא למפרע בא אחר ואמר ברי לי שלא היה קודם לכ' שנה אינו טמא אלא משעת מציאה, ג"כ כיון דאותו מקום איתחזק בחזקת טהרה תו הוי ספק רה"ר וטהור דמוקמינן חזקה דמעיקרא נגד חזקה דהשתא והוי ספק ברה"ר וטהור ודוק. והא דשרץ שנמצא במבוי אף אם אמר אחד בדקתי המבוי ולא היה בו שרץ מטמא עד שעת הכבוד, טעמא משום דאיכא שרצים דאתו מגופיה ודאתו מעלמא כדאמר ריש נדה. ועיין מקור חיים סימן תס"ז דמחלק בין מידי דאתו מעלמא למידי דאתו מגופיה ואכמ"ל, ובפ"ו שם ישן ע"ג אבן ברה"ר ומודים חכמים לר"מ שאם ראוה נקיה כו' שזה ספק בר"ה. וראיתי מש"כ בהשגות לעיל פ"ח מטומאת מת על התוספתא זו והאמת כמו שנתבאר דחזקה דמעיקרא צריך להתחזק במקום זה ודוקא במידי דלא אתי מגופיה משא"כ בשרצים וכתמים דאתי מגופיה אוקי אשעת מציאתן מספיקא ודוק בכ"ז:

הלכה י

ומחט שנמצאת שבורה כו' בין הכלים כו'.

עיין בפירוש המשנה דמפרש לענין טומאה ישינה לאותו מחט גופיה וכאן חזר בו דטומאה ישנה הוי מדבריהם וספיקו להקל בלא שעת מציאתן, ועיין ר"ש פרק י"א מכלים ה"ג מן המסמרות כו' דשמא מכלים טמאים כו' ולדידיה מצינן לפרש בטומאה ישינה, ועיין לרבינו שפירש שם באופן אחר ועיין רע"ב ותוספות רע"ק וצ"ע:

פרק טז

הלכה ב

וכשם שהסוטה ובועלה שנים כך ספק טומאה בשנים אבל אם היו ג' ברה"י כו'.

בספר האשכול הלכות נדה סימן ל"א כתב ויש מפרקין דדוקא ג' אנשים הוי ר"ה אבל נשים מאה כחד דמיין דילפינן מסוטה כו' אבל ב' נשים ואיש אחד אפילו עם הרבה נשים אסור כו' ולא נהיר לן האי פירוקא כו' דמגלחין מביאין קרבן טהרה ומגלחין מיירי בנשים כו' אפילו הוא במעמד ב' נשים נמי לא הוי רה"ר דתלתא גברי בעינן כו'. ולפי מה שהעלו התוס' דכאן שנטמא אחד ואינו יודע מי הוא שנטמא אם זה או זה דכיון דאחד ודאי טהור או טמא לא גמירי מספק סוטה דהספק מצי להיות או טמא או טהור וכאן ודאי חד טהור או טמא, לכן ברה"י טמאים מספק, והא דברה"ר טהורים לא משום דילפינן מסוטה רק דנוקמי לכל חד אחזקתו ובחזקת טהרה, וכיון דמשום חזקה מטהרין לא נפק"מ בין אנשים לנשים דאטו נשים לא מוקמינן אחזקת טהרה, אבל בטומאת מעת לעת שבנדה כיון דלא מחשב הלל לחזקה דילה משום דאיכא ריעותא בגופה ולכן מסולק החזקה ונשאר ספק בלא חזקה ואינו טהור רק משום דילפינן מסוטה תו לא שייך בנשים למילף מסוטה דבסוטה אפילו מאה נשים סתירה הוי ועיין תוס' ריש נדה וחולין (דף ט') ויתבאר לך הכל ואין כאן רמז קושיא כלל ודו"ק:

פרק יח

הלכה ו

מי שישב בר"ה ובא אחד ודרס על בגדיו כו' ועל בגדיו הולכין אחר(י) הרוב כו'.

מתניתין פ"ה דטהרות משנה ז', ובהא גם ר"מ דפליג בסיפא גבי ישן ברה"ר מודה ברישא מדשתיק כאן, והא דלא אמרינן לר' מאיר סמוך מיעוטא לחזקה והוי ספק טומאה ברה"ר וטהור וכמו תינוק שנמצא בצד העיסה כו', פשוט דעל הבגדים שנגעו הוי בגדר רובא דאיתא קמן דאין אנו יודעים אם הוא מהטמאים הרוב או הוא טהור והוא פירש מן הטמאים והוי כמו דאמרו בנמצא הלך אחרי הרוב וכמו באזלי אינהו לגבה דהוי רובא דאיתא קמן ובזה לא אמר ר"מ סמוך מיעוטא לחזקה רק ברובא דליתא קמן ולכן בזה שורפין לרבנן כמו דפרש"י בד"ה אם רוב שרצים דבתינוק הוי רובא דליתא קמן יעו"ש, כן לר"מ, ולכן כאן אם ישב אחד ברה"ר ולא ידעינן מי הוא אם פירש מהטמאים או מהטהורים הוי רובא דאיתא קמן ולא אמר סמוך מיעוט לחזקה ופשוט, והר"ש והרא"ש נשארו בקושיא ולא אדע למה ודוק:

פרק יט

הלכה א

[ו]**אם לא טהר בינתיים הראשונות תלויות והשניות ישרפו כו'**.

לא דמי להך דאמרו בנדה (דף ס') דתולה בתלוי דשם הוא תלוי מצד עצמו או טמא בלא הילוכו בשביל, אבל כאן על שביל השני היה ראוי להיות טהור דהוי ספק טומאה בר"ה, לולא דהלך גם בראשון ומשניהם ודאי טמא וא"כ טומאת הככרות השניים הוא בצירוף ההילוך בהשביל הראשון לכן מוכרחין לתלות גם הראשונות. אמנם בתוספתא איתא דהשניות ישרפו והראשונות טהורות [ועיין משל"מ] ויתכן דמשנתינו אתיא אליבא דר' יוסי דסבר באחד שאומר נגעתי בזה ואיני יודע אם הוא טהור או טמא דטמא ורק בשביל מטהר מפני שדרך בני אדם להלך א"כ הככרות שנעשו עליו כשהלך בראשון אם מצד הככרות לבד אנו דנין הלא היו טמאין שהם נגעו באדם שאינו ידוע לנו שהוא טמא או טהור לרבי יוסי, רק כיון דהספק נולד באדם ועליו אנו דנין לטהרו תו גם הככרות טהורות דלא גרע לר' יוסי מספק טומאה בר"ה לדידן והלך ועשה טהרות ברה"י דטהורין כיון דהאדם טהור כן הכא לר' יוסי, וכיון שהלך האדם אחרי כן בשביל השני ואנו מטמאין אותו מחמת שהלך בשביל הראשון תו עליו אין אנו דנין לטהרו רק מטמאין אותו בצירוף ההילוך בשביל הראשון שהלך, א"כ נשארו הככרות הראשונות כמו ספק אם נגע בטהור או בטמא לחודיה וספק כזה טמא ברה"י לר' יוסי לכן הראשונות תלויות, אבל לחכמים דגם בזה מטהרין ברה"ר א"כ על הככרות הראשונות נשאר דנגעו באחד וספק אם הוא טמא או טהור, ואין השניות מוכיחות עליהן שהרי הן ישרפו שודאי טמאות כיון שלא טהר בינתיים ודוקא כי הזה ושנה וטבל שמצד עצמן השניות טהורות רק הואיל וחדא מנייהו טמא בודאי הן מוכיחות דאיזו מנייהו מטהרות, אבל כי השניות ישרפו שהן טמאין בודאי תו נשארו הככרות הראשונות בספק דטהור ברה"ר, ולכן איתא בתוספתא דראשונות טהורות וזה כחכמים, ומשנתינו אליבא דר' יוסי דהככרות מצד עצמן טמאין בספק דשביל אחד, רק הואיל ומטהרין האדם העוסק בהן לכן טהורין ולכך כי הלך אח"כ בשביל השני דמטמאין לגברא משום צירוף דהלך בשביל הראשון דבחדא מינייהו ודאי נטמא תו כי אנו דנין על הככרות מצד עצמם הן כנגעו באחד ואינו ידוע אם טמא או טהור וטמאין לר' יוסי, וזה נכון מאוד לדעתי:

והנה בתוספתא מקואות פ"ב איתא שני מקואות של עשרים סאה כו' אחד כשר ואחד שאוב כו' בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות הראשונות טהורות והשניות ישרפו דשם הטהרות שנגעו באחד ספק אם הוא אב הטומאה מדברי סופרים להקל וכמו

שבארנו ואין צורך לטהרת האדם שעשה אותן, ורבינו השמיט בפ"י מהלכות מקואות ה"ח זה הבבא דאלו ואלו מונחות משום דפסק כמשנתינו בטהרות דהראשונות תלויות והשניות ישרפו כו' ודוק.

ודברי המשל"מ נפלאו שכתב דרע"ק לא מטמא רק בדאחזיק טומאה במקום זה אבל אם לא היה כאן רק אחד ואין ידוע אם שרץ או צפרדע ג"כ מטהר וכמו באשם תלוי למ"ד דבעינן חתיכה משתי חתיכות יעו"ש. ופלא דמשנה שניה בצדה, אחד שאמר נגעתי בזה ואיני יודע אם הוא טמא או טהור כו', אם לא דיפרש דיש כאן צב וצפרדע ויודע באיזה גוף נגע רק שאינו יודע אם זה הצב וזה הצפרדע או להיפוך או שאינו יודע באיזה נגע ודוק. אמנם בפשוט דרק בספק אם נגע מטהר ברה"ר אבל בנגע וספק אם הוא טמא או שיש כאן שני דברים ואינו יודע באיזו נגע מטמא וכמו באשם תלוי דאף בחתיכה אחת מביא אשם תלוי ובאם ספק במגע יליף מסוטה דשם ספק מגע, ויעוין תוספות סוטה (דף כ"ח) ד"ה ברה"ר שנדחקו דודאי מגע וספק אם הוא טמא איך יליף מסוטה לענין רה"י יעו"ש, וזה טעמו דר' עקיבא דיליף מסוטה וחכמים ילפי מפסח בקו"ח וכמו דאיתא בתוספתא וירושלמי סוטה והביאה רבינו ודוק:

פרק כ

הלכה יא

נ"ב תוספתא טהרות פ"ז יש דברים שהן ברשות הרבים ועשאום כרשות היחיד וכן צ"ל בדברי רבינו. שם היתה כפישה על כתיפו וככר תרומה כרוך בסיב או בנייר נתון בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור, פירוש אע"ג דהדברים מראין לכל שהיא תרומה דמניחו בכפישה דבר שאין מקבל טומאה ואין דרך להניח בו יעוי' גיטין (דף ס"ב), וכרוך בסיב כדי שלא יפסלנו בידים מסואבות בשעה שלוקחו מהכפישה אעפ"כ הכניס ידו לתוכה טמא, ולא דמי לאשה שישבה בספינה שאם יודעת שהוא אוכל תרומה טהור יעוי' פ"ה משום דמה לי להכניס ידו לכן ספיקו טמא דאימור המכניס איש טמא וטמא את הככר, כן הוא גירסת הראב"ד, ורבינו גריס ספק נגע בה אחר כו' ספיקו טמא, וצ"ע דמה לנו אם המטמא ברה"ר אף שהככר ברשות היחיד אם ספק אם נגע בככר צ"ל טהור לחכמים דפליגי על ר' יהושע בד' ספיקות יעו"ש אמנם רבינו כתב לעיל פט"י ה"ט ספק ב' רשויות כיצד הי' דבר טמא כו' ונגע באחד מהם ואין ידוע באיזה מהן נגע כו' יעו"ש ולא כשהנטמא ברה"י וספק אם נגע בו מטמא שהוא ברה"ר כמוש"כ ראב"ד בפי' לעדיות פ"ג [ויש לבאר דזה דברי רבינו גבי חנות יעו"ש בהשגות ואכמ"ל] דבזה לרבינו יתכן שהוא

טמא דכיון שהמטמא ברה"ר ספק אם נגע בככר שהוא ברשות היחיד. אמנם לדברי רמב"ן בחי' ריש חולין דספק נגע בככר של תרומה וקדשים ברה"ר אסורים באכילה משום משמרת תרומתי דהא לא נשתמר ומיפסל בהיסח הדעת לפ"ז גירסת רבינו פשוט ומחוור ודוק:

;;